

SUMMARY

In the articles considered of task, structure, maintenance, forms and methods of increase of level of readiness of future teachers of initial classes by introduction of the special course «Development of cognitive interests of junior schoolboy in the process of studies of mathematics». The result of experimental work on the implementation of the proposed methodology in a real educational process of higher education.

Key words: task, structure, maintenance, form, method, cognitive interest.

УДК 318. 4

М. С. Головань

ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України», м. Суми

АНАЛІЗ КРЕДИТНИХ СИСТЕМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

У статті проаналізовано різні моделі кредитної організації навчального процесу та визначено шляхи вдосконалення існуючих кредитних систем. Розвиток кредитно-модульної системи організації навчання відбувається на основі поєднання властивостей накопичувальних кредитних систем, систем перезарахування кредитів, модульної технології навчання та компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки фахівців.

Ключові слова: моделі кредитної організації, кредитно-модульна система, модульні технології навчання, кредитно-модульна компетентність.

Постановка проблеми. З'ясування теоретичних засад розробки та впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу має базуватися на ґрунтовному дослідженні існуючих кредитних систем. Поряд з розглядом основних характеристик, сучасного стану, досвіду використання таких систем у вітчизняній та зарубіжній вищій школі [1–7] актуальною залишається проблема визначення перспектив подальшого розвитку кредитно-модульних систем навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Методологічні аспекти розвитку національних кредитних систем вищої школи в контексті світових інтеграційних освітніх процесів досліджували І. І. Бабин, В. І. Байденко, Я. Я. Болюбаш, В. В. Грубінко, В. С. Журавський, М. З. Згуровський, О. Ю. Лозинський, Ю. К. Рудавський, М. Ф. Степко, К. Таух, Г. Хог, В. Д. Шинкарук. Проблему модульного навчання, рейтингу та систему залікових одиниць досліджували А. М. Алексюк, В. І. Бондар, П. І. Сікорський, О. М. Спірін, А. В. Фурман, В. М. Чистохвалов, Н. І. Шиян, П. А. Юцявичене. Питання організації експерименту з кредитно-модульної

системи навчання в Україні висвітлювали Я.Я. Болюбаш, І.В. Мороз, П. І.Сікорський, М.Ф. Степко, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В.Д. ШИНКАРУК та ін.

Сьогодні можна виділити такі моделі кредитної організації навчального процесу:

- Кредитні системи, орієнтовані на перезарахування кредитів з метою забезпечення академічної мобільності (ECTS – European Credit Transfer System – європейська система заліку кредитів [1, 5, 7], UCTS – UMAP Credit Transfer Scheme – система заліку кредитів університетів азіатсько-тихоокеанського регіону) [2].

- Кредитні системи, орієнтовані на накопичення кредитів (USCS – United States Credit System – система кредитів, використовувана в університетах США [7], CATS – Credit Accumulation and Transfer System – кредитна система університетів Великобританії [2].

- Кредитні системи накопичення та передачі інформації про успішність студентів, що об'єднують переваги названих вище систем [9].

Проблема з'ясування особливостей, переваг та недоліків кожної з вище перелічених кредитних систем до кінця не розв'язана. Її розв'язання дозволить окреслити перспективу подальшого розвитку кредитно-модульних систем організації навчання.

Мета статті – виявити основні переваги та недоліки використання вищеназваних кредитних систем у вищій професійній школі та визначення шляхів удосконалення існуючих груп кредитних систем.

Виклад основного матеріалу. Європейські академічні кредити варто розглядати в контексті формування єдиного європейського простору вищої освіти. Історично європейська система заліку кредитів (ECTS) була введена в 1989 році Євросоюзом та Радою Європи в рамках програми Erasmus і була призначена для передачі кредитів. Основне завдання, яке було поставлене ECTS, – підвищення якості студентської мобільності та вдосконалення інструменту вимірювання у вищій освіті, проте сьогодні цілі та завдання впровадження ECTS розширилися, вона використовується:

- як інструмент реформування навчальних планів (стандартів) в національних системах вищої освіти Європейських країн;
- як система накопичення кредитів для навчання дорослих студентів упродовж всього життя;
- для розширення доступу на ринок праці.

Європейська система заліку кредитів (ECTS) заснована на загальній трудомісткості студентської роботи, необхідної для освоєння освітньої програми.

Система ECTS має такі основні характеристики:

- 1) середнє навантаження для студента денної форми навчання на рік становить 60 кредитів, що включає відвідування лекцій, семінарів, лабораторних робіт, роботу над проектами, індивідуальну роботу, підготовку та складання заліків, іспитів тощо;
- 2) кредити виділяються для всіх теоретичних і практичних компонентів програми;
- 3) кредити отримують після завершення роботи;
- 4) основні інструменти ECTS – початковий договір (Learning Agreement), каталоги курсів (Course Catalogue), залікова книжка (Transcript of Records);
- 5) за 3-4 роки потрібно набрати 180-240 залікових кредитів;
- 6) кредити не забезпечують автоматичного перезаліку, а лише сприяють визнанню кваліфікації [1; 3; 5; 7].

Кредити ECTS не відображають рівень складності дисциплін, що вивчаються. У свою чергу, складність дисципліни ніяк не впливає на кредити ECTS. Але в рамках системи ECTS на установу покладається обов'язок описувати рівень складності дисципліни в інформаційних документах. З цією метою в документах вказується предмет і зміст курсу, його кінцева мета, необхідні попередні знання, методи навчання, критерії оцінки і список літератури, що рекомендується. Якщо необхідно, ці відомості можуть бути доповнені особистими контактами між викладачами. Головним тут є допомога студенту і координатору навчального закладу, звідки студент переходить в інший навчальний заклад. Викладачам варто повністю оцінити обсяг роботи, необхідний для кожної окремої дисципліни курсу, і таким чином визначити потрібну для неї кількість кредитів.

Структурно ECTS включає в себе такі основні елементи:

- інформаційне забезпечення;
- угоду-зобов'язання вузів та студентів;
- систему кредитів, що дозволяє якісно охарактеризувати академічний курс так, щоб закінчений академічний рік для студентів визначався якою-небудь цифрою, сумою кредитів за академічні курси;

– реєстрацію оцінки навчальних досягнень студента до і після навчання за кордоном. Документ про це містить не тільки кредити ECTS, але й рівень (курс) та шкалу ECTS кредитів. Поєднання рівня навчання (курсу) і ECTS кредитів дає якісну і кількісну характеристику програми навчання студента в іншому ВНЗ.

Реєстрація оцінки навчальних досягнень студента показує його здобутки *до і після* навчання за кордоном. Документ про це містить не тільки кредити ECTS, але й рівень (курс) та шкалу ECTS кредитів. Поєднання рівня навчання (курсу) і ECTS кредитів дає якісну і кількісну характеристику програми навчання студента в іншому ВНЗ.

Процедурою академічного оцінювання в ECTS передбачено нарахування кредитів тільки після виконання всіх вимог завершення конкретного курсу (складання екзамену або заліку). Необхідно звернути увагу на відмінність двох індикаторів системи академічного оцінювання: кредитів і власне оцінок. Перші відображають обсяг виконаної роботи, а другі – якість одержаних знань та навичок.

Важливою особливістю ECTS є те, що вона має семибальну шкалу оцінювання успішності та подвійне (описове і статистичне) визначення оцінок, які встановлюють відносний характер показників успішності студента. Шкалу з семи оцінок можна перевести в систему оцінок, прийняту в даному конкретному ВНЗ.

Система передачі кредитів азіатського і тихоокеанського регіонів (UCTS) була створена як основний інструмент, що допомагає більш ефективно здійснювати студентські обміни в регіоні та територіях, що входять в сферу діяльності UMAP (University Mobility in Asia and Pacific – університетська мобільність в Азії і Тихоокеанському регіоні), а також з країнами інших регіонів світу за допомогою гарантованого визнання кредитів, отриманих за навчання в зарубіжних ВНЗ [2] .

Міжнародний секретаріат UMAP, що знаходиться в Токійському університеті, займається моніторингом використання системи UCTS.

Програма навчання UMAP регламентує навчання студента в іншому (або зарубіжному) вищому навчальному закладі строком від одного семестру до року, згідно з договором, складеним UMAP. Основним і єдиним документом системи UCTS є реєстрація навчання за програмою UMAP.

Серед компонентів системи UCTS прийнято виділяти такі: персонал вітчизняного та зарубіжного ВНЗ, який веде переговори щодо програми навчання, що була обрана студентом; студент; бланк UCTS «Реєстрація навчання за програмою UMAP» (UCTS Record of UMAP Study); шкала кредитів UCTS; шкала оцінок UCTS.

Шкала кредитів та оцінок UCTS аналогічна відповідній шкалі ECTS. Шкала кредитів UCTS використовується тільки для конвертування, а не для перезаліку кредитів в іншому ВНЗ.

Система UCTS на відміну від системи ECTS більше сконцентрована на студентові, ніж на попередньому узгодженні системи дисциплін між навчальними програмами різних ВНЗ, або створенні інформаційного пакету про вищий навчальний заклад. Програму навчання за кордоном складає сам студент, ВНЗ лише дають свою згоду стосовно обсягу дисциплін у кредитах, гарантуючи таким чином зарахування кредитів за ті дисципліни, які студент вивчить за кордоном.

До кредитних систем, орієнтованих на накопичення кредитів належить кредитна система університетів США (USCS – United States Credit System [7] та кредитна система університетів Великобританії (CATS – Credit Accumulation and Transfer System) [2]. За цією системою програма навчання студента для присвоєння ступеня або одержання диплома розподіляється на окремі блоки (дисципліни, курси, модулі тощо), кожен з яких є елементом напряму підготовки. Після успішного завершення вивчення кожної дисципліни (модуля, блоку тощо) студенту зараховується певна кількість кредит-годин.

Визначення кредит-години базується на кількості тижневого академічного навантаження студента для вивчення залікового курсу (1 кредит-година – це одна 50-ти хвилинна академічна лекційна година, або 2 години практичних занять, або 3 години лабораторних занять на тиждень протягом семестру). Якщо врахувати, що навчальний рік складає 30 тижнів і розподілений на 2 семестри, то на 1 кредит припадає 15 академічних годин лекцій або 30 академічних годин практичних занять або 45 академічних годин лабораторних робіт на семестр. Для кожної кредитної години додатково виділяється 2 години самостійної роботи і, як правило, час на виконання контрольних робіт, складання іспиту тощо. Необхідно зазначити, що самостійна робота студента передбачає неперервний і жорсткий контроль. Кредит-година лише вказує на час,

витрачений на вивчення дисципліни, проте не пов'язана з поняттям її рівня складності та, відповідно, рівнем знань, обсягом загального навчального навантаження студента. Деякі дисципліни вимагають багато часу на вивчення, однак передбачають мало кредит-годин і навпаки.

У США для отримання ступеня бакалавра потрібно в середньому 120 кредит-годин, магістра – від 30 до 35 кредит-годин.

В системі вищої освіти кредит-година застосовується в різних формах і є основою для складання кошторису фінансування, що надається державою. Навантаження кафедр, викладачів та студентів визначаються кредит-годинами, у залежності від якого вирішується питання про переведення студента на наступний курс. Оплата за навчання здійснюється також на основі кредит-годин.

Система обліку та накопичення кредитів здійснюється всередині конкретного навчального закладу Офісом реєстрації, який також виставляє студентам середній бал успішності (Grade Point Average – GPA). У додатку до диплому проставляється GPA університету, який закінчив студент.

Кредитна технологія дозволяє створити індивідуальну траєкторію, індивідуальний графік та індивідуальні терміни навчання студента.

За умов достатньо високої автономії американських університетів і відсутності державних екзаменів використання в USCS модульного принципу навчання дозволяє достатньо швидко та ефективно створювати нові навчальні курси, відкривати нові спеціальності, встановлювати нові ступені, запроваджувати новітні технології навчання. У досвіді використання USCS заслуговує на увагу взаємозв'язок кількості освітніх кредитів з певної дисципліни не лише з обсягом навчальної роботи студента та його академічною успішністю (наприклад, визначення середнього балу успішності GPA – Grade-Point Average), а також з оплатою праці професорсько-викладацького складу [5, 32–33].

Існуюча сьогодні кредитна система у Великобританії формувалася під впливом чотирьох кредит-консорціумів, що розробили свої системи CATS (Credit Accumulation and Transfer Scheme/System – схема/система накопичення і перезарахування кредитів) у галузі вищої освіти:

- SEEC (Southern England Consortium for Credit Accumulation and Transfer) – консорціум щодо накопичення та передавання кредитів Південної Англії;
- NUCCAT (консорціум університетів Півночі);

- CQFW (консорціум університетів Уельсу);
- NICATS (консорціум університетів Північної Ірландії).

Призначення кредитної системи Великобританії [2] полягає в тому, щоб послідовно і детально визначати вимоги щодо отримання академічних кваліфікаційних ступенів, сприяти стандартизації на рівні окремих навчальних закладів та забезпечити загальний для всіх набір принципів і прав, за якими вищі навчальні заклади нараховують академічний кредит.

Основні принципи нарахування кредитів:

1. Кредит нараховується за досягнення таких результатів навчання, які відповідають сформульованим положенням про те, що студент повинен знати, розуміти і вміти продемонструвати після завершення процесу навчання.

2. Результати навчання відображені двома параметрами: кількістю кредитів та рівнем навчання. Наприклад, в системі накопичення кредитів Північної Ірландії – NICATS передбачено 9 кредит-рівнів [10].

3. Кількість кредитів визначається обсягом навчального часу, необхідного для досягнення запланованих результатів навчання, рівень навчання – це вимоги, які висуваються до студента на даному етапі навчання.

Основними елементами кредитної системи є: *кредит*; *результати навчання* – це сформульовані положення про те, що студент повинен знати, розуміти і вміти продемонструвати після завершення процесу навчання; *критерій оцінки* – опис параметрів, за якими викладач визначає, наскільки студент дійсно зміг продемонструвати досягнення поставлених перед ним результатів навчання; *умовний навчальний час* – це час, який студент повинен в середньому витратити для досягнення запланованих для цього рівня результатів навчання; *дескриптор рівня* – це опис тих вимог, які висуваються до студента на кожному кредит-рівні; *одиниця навчального матеріалу*, що підлягає оцінюванню.

Рівень кредиту не завжди збігається з роком навчання. Програма може бути складена так, що на другому році навчання студент проходить предмети 3 або 4 рівня складності.

До переваг кредитної накопичувальної системи варто віднести її гнучкість та можливість створення особистих термінів навчання студента.

До головних недоліків накопичувальних систем потрібно віднести:

– послаблену роль державних органів управління освітою щодо впливу на хід упровадження кредитної системи та, як наслідок, можливий відхід від сповідування певної філософії освіти, за якою основна відповідальність за освіту покладається на державу;

- фрагментацію знань, сегментацію процесу навчання, зниження значущості наукових досліджень у процесі навчання;

- розмивання структури програм на присвоєння відповідного ступеня, зумовлене значною свободою вибору студентами програми навчання для накопичення кредитів.

Незважаючи на вказані недоліки, накопичувальні системи більш універсальні і зручні під час організації неперервної освіти – «освіти протягом життя» та підвищення кваліфікації. Вони, як правило, не залежать від форми навчання та особливостей національних освітніх систем різних країн, тому легко адаптуються до нових форм і технологій навчального процесу. Такі системи використовуються в освітніх системах, що характеризуються відсутністю жорсткого нормативно встановленого терміну навчання і фіксованого переліку курсів дисциплін навчального плану.

Концепція кредиту в системах навчання продовжує розвиватися у відповідь на потреби студентів та інших користувачів кредитних систем. Схеми накопичення та схеми передачі кредитів вирішують різні завдання, але слугують одній меті. Щоб отримати кваліфікації шляхом накопичення кредитів, необхідно академічне визнання модульності будови курсу та незалежної оцінки кожного блоку окремо. Проблеми, пов'язані з послідовністю і глибиною курсу, вирішуються визначенням необхідного обсягу початкових знань. Одиниці виміру повинні бути порівнянні з повною кваліфікацією.

Схема передачі кредитів передбачає обопільну довіру організацій, що беруть участь у передачі кредитів, а також точність і достовірність інформації щодо одиниць навчання, яка повинна бути зрозумілою всім сторонам. Приймаючий ВНЗ повинен бути впевнений, що якість попереднього навчання задовольняє наявним стандартам, а зміст і рівень відповідають новій програмі, що забезпечує адекватність попередніх знань для продовження навчання.

Необхідно зазначити, що у 1999 році Європейська комісія створила робочу групу для вивчення можливості переходу від системи трансферу (перезарахування) кредитів, якою є ECTS, до системи накопичення

кредитів, а в європейських університетах активно обговорюється проблема створення EUROCATS (European Credit Accumulation and Transfer System – Європейської системи накопичення та перезарахування кредитів) [9].

Майбутнє єдиної європейської системи EUROCATS – Європейської системи накопичення та передачі кредитів убачається у встановленні єдиного стандарту вищої освіти, заснованого на принципі накопичення кредитів для здобуття певних ступенів. Кредити повинні передаватися між країнами. Ступені повинні бути універсальними та загальноприйнятими.

У системі EUROCATS виділено п'ять рівнів навчання в рамках вищої освіти, які відповідають першому року навчання, другому року навчання тощо. Рівень оцінки знань визначає рівень одиниці курсу або модуля. Якщо модулю дано рівень 3, то екзаменатори будуть оцінювати знання студента на підставі норми знань, якими повинен володіти студент після трьох років навчання. Іноді студент може досягти третього рівня менше ніж за три роки, особливо якщо він навчається в рамках прискореного курсу.

Також були узгоджені такі документи про отриману освіту: свідоцтво (60 кредитів), диплом (120 кредитів), ступінь бакалавра (180 кредитів), диплом більш високого рівня (240 кредитів), ступінь магістра (300 кредитів).

Переведення ECTS в Європейську систему ECS вирішує завдання поєднання функцій накопичення та передачі кредитів.

Заслужують на увагу дослідження російських науковців щодо перспектив розвитку у вищій освіті Російської Федерації системи залікових одиниць. Зокрема О. Боев та А. Чучалін вважають, що перспективна кредитна система має бути системою кількісного оцінювання змісту освітніх програм з огляду на заплановані результати навчання – набуті знання, компетенції та методологічну культуру, яка має враховувати обсяг навчального матеріалу, його рівень і значущість, а також нормативний термін засвоєння [8]. Додатковими вимогами до результатів опанування освітніми програмами можуть бути критерії національної та міжнародної професійної кваліфікації, які формуються на основі вимог професійних організацій до рівня підготовки спеціалістів у відповідній галузі. Така кредитна система не повинна в явному вигляді враховувати трудовитрати, інші ресурсно орієнтовані характеристики навчального процесу та форми контролю.

В освітньому стандарті університету мають бути заплановані необхідні результати опанування освітньої програми за рівнями знань,

компетенцій, методологічної культури та оцінені певною кількістю кредитів [8, 36] – зазначають науковці. Поряд із цим оцінювання якості засвоєння освітньої програми має бути індивідуальним і абсолютним як ступінь відповідності освітньому стандарту (а не традиційно відносним щодо групи студентів). Пропонуючи розглядати перспективну кредитну систему для вищої освіти Росії як кредитно-рейтингову, дослідники зазначають, що її використання для оцінювання змісту освітніх програм і якості їх засвоєння в поєднанні з організацією навчального процесу за нелінійною схемою сприятиме вдосконаленню національної системи вищої професійної освіти [8, 38].

Важливим функціональним елементом кредитно-модульної системи є індивідуально-орієнтована організація навчального процесу, перехід до якої вимагає відмови від формування студентських навчальних груп, постійних за складом упродовж всього нормативного терміну навчання. В кредитно-модульній системі навчальні групи формуються для вивчення семестрових дисциплін (модулів) до початку кожного семестру у відповідності з вибором студентами дисциплін і викладачів. Саме ця обставина забезпечує справжню індивідуалізацію навчальних планів, розкладів, освітніх траєкторій, академічної мобільності студентів.

Кредити, одержані студентом під час фахової підготовки повинні характеризувати не тільки кількісні параметри підготовки, але й якісні – професійну компетентність. Тому важливим є співвіднесення кількісних та якісних характеристик компетентності з механізмами накопичення кредитів. Необхідно зазначити, що рівень залікового кредиту можна віднести до кількісних характеристик компетентності, а тип – до якісних.

Відповідно до результатів європейського освітнього проекту «Tuning Education Structures in Europe» («Налагодження освітніх структур у Європі») [11] щодо визначення системи рівневих індикаторів, системи описів курсів за типами, моделей розподілу навчального навантаження за різнорівневими модулями навчальні курси поділено на чотири рівні: курс базового (Basic) рівня (вступ до предмету); курс проміжного (Intermediate) рівня (призначений для поглиблення базових знань); курс просунутого (Advanced) рівня; спеціалізований курс. За типами курсів розрізняють: основний (Core) курс (частина основної програми); зв'язаний (Related) курс

(курс, що підтримує основну програму); непрофільний (Minor) курс (необов'язковий).

Розподіл курсів за рівнями і типами робить кредитно-модульну систему більш прозорою та зрозумілою для використання.

У системі ECTS виділяють п'ять типів модулів, які можуть бути реалізовані в курсах навчання: основні модулі; підтримуючі модулі; організаційні та комунікативні модулі; спеціалізовані модулі; переносні модулі.

Основні і спеціалізовані модулі спрямовані на набуття, розширення та поглиблення знань; підтримуючі модулі призначені для формування методологічних компетенцій; організаційні та комунікативні – спрямовані на самонавчання та самоорганізацію; переносні – забезпечують перенесення знань на практику.

О.М. Спірін, досліджуючи кредитно-модульну систему навчання майбутніх учителів інформатики, пропонує встановити такі ідентифікатори кредиту: рівень, тип та актуальність [6]. Зокрема він виділяє 6 рівнів залікових кредитів (вступний, мінімально-базовий, базовий, підвищений, поглиблений, дослідницький) та 6 типів навчальних модулів (загальний фундаментальний, основний фундаментальний, основний прикладний, підтримуючий фундаментальний, підтримуючий прикладний, непрофільний). Показник актуальності залікового кредиту характеризується двома параметрами: перший – це рік закінчення вивчення дисципліни (одержання залікових кредитів), а другий – її стабільність, що характеризується ступенем динамічності предметної галузі дисципліни, швидкістю зміни в ній значних обсягів знань та появи нових професійних задач. Пропонується розрізняти 3 ступені стабільності кредиту: тривало-стабільний, частково-стабільний та динамічний.

Висновки. Існуючі й використовувані в різних країнах системи кредитів відрізняються не тільки своїм призначенням, але й підходом до поняття й визначення «кредиту». У кредитно-залікових системах поняття «кредиту» визначається як одиниця оцінки трудомісткості, тобто часових витрат на освоєння освітньої програми або її частини. Отже, з'являється можливість співставляти між собою різні навчальні програми і перезараховувати їх, що сприяє навчальній мобільності.

Кредитно-накопичувальні системи визначають кредит як одиницю оцінки результатів освоєння освітньої програми – навчальних досягнень

студентів. Тобто кредити є певними «балами», які студент отримує за успішне проходження певного курсу. Накопичення певної кількості кредитів є підставою для отримання певної професійної категорії, спеціалізації, ступеня тощо.

Подальший розвиток кредитної системи організації навчання відбувається по шляху поєднання властивостей накопичувальних кредитних систем, систем перезарахування кредитів і модульної технології навчання. Зокрема, виділяються кількісні і якісні показники, що характеризують обсяги і рівні підготовки майбутніх фахівців. Крім того, основним підходом до навчання стає компетентнісний підхід, що пов'язує потреби суспільства в кваліфікованих компетентних фахівцях з інтересами кожного випускника. Виходячи з компетентнісної моделі фахівця створюються відповідні освітньо-професійні програми підготовки спеціалістів на основі компетентнісного підходу і кредитно-модульної системи залікових одиниць. Тому можна констатувати, що формується кредитно-модульно-компетентнісна система організації навчального процесу у вищій професійній школі.

Подальшого дослідження потребують методичні особливості інтеграції кредитно-модульної технології організації навчання викладачем в умовах ступеневої підготовки фахівців та компетентнісного підходу до результатів навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ганчеренок И. И. Европейская система переноса кредитов (ECTS) – Европейский стандарт в высшем образовании? / Ганчеренок И. И. // Проблемы введения кредитной системы высшего профессионального образования. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.ccep.ru/img/Text.htm#coderzh6>.

2. Карпенко О. М. Системы университетских кредитов (зачетных единиц) Великобритании и стран Азиатского и Тихоокеанского регионов / Карпенко О. М., Котомина Л. И., Денисович Л. И. // Инновации в образовании. – 2002. – № 6. – С. 75–84.

3. Кредитно-модульна система підготовки фахівців у контексті Болонської декларації: матеріали науково-практичного семінару 21–23 листопада 2003 р., м. Львів [Електронний ресурс]: / Міністерство освіти і науки України; Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2003. – Режим доступу :

http://www.mon.gov.ua/education/higher/bolon/r_coll.doc, 11.10.2004 р.

4. Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.01.2004 р. – № 48.

5. Спірін О. М. Основні характеристики кредитних систем навчання / Спірін О. М. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2005. – № 22. – С. 30–35.

6. Спірін О. М. Теоретичні та методичні основи кредитно-модульної системи навчання майбутніх учителів інформатики: автореф. дис... д-ра пед. наук.: 13.00.04 / Спірін О. М. – АПН України; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих. – К., 2009. – 40 с.

7. Чистохвалов В. Н. Системы накопления и перевода кредитов, используемые в европейских и американских университетах / Чистохвалов В. Н. // Проблемы введения кредитной системы высшего профессионального образования. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.csep.ru/img/Text.htm#coderzh1>.

8. Чучалин А. Кредитно-рейтинговая система / Чучалин А., Боев О. // Высшее образование в России. – 2004. – № 3. – С. 34–39.

9. Dalichwow F. CATS and EUROCATS//Forum. – 1999. – Vol. 1 (№ 3). – P. 6–9.

10. The NICATS Generic Level Descriptors [Електронний ресурс] // Веб-сайт NICATS. – 2002. – Режим доступу :

http://www.nicats.ac.uk/about/prn_tlevl_descriptors.pdf

11. Tuning Educational Structures in Europe [Електронний ресурс] // Web site of the European Commission. – 2003. – Режим доступу :

http://ec.europa.eu/education/policies/educ/tuning/tuning_en.html

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы различные модели организации учебного процесса и определяются пути усовершенствования существующих кредитных систем. Развитие кредитно-модульной системы организации обучения осуществляется на основе сочетания свойств накопительных кредитных систем, систем перезачета кредитов, модульной технологии обучения и компетентностного подхода при подготовке специалистов.

Ключевые слова: модели кредитной организации, кредитно-модульная система, модульные технологии обучения, кредитно-модульная компетентность.

SUMMARY

The different models of organization of educational process and the ways of improvement of the existent credit systems are analyses in this article. Development of the credit-module system of educational process' organization is carried out on the basis of combination of properties of the accumulation credit systems, systems of transfer credits, module technology of teaching and competence approach in the process of specialists' preparation.

Key words: models of credit organization, credit-module system, module technology of teaching, credit-module-competence.

УДК: [005.3:378.015.311-057.87] (043)

Т.В. Гребеник

Сумський державний педагогічний університет

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ: ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ

У статті подано результати дослідження управління процесом громадянського виховання студентів вищого навчального закладу, розкрито залежність рівня громадянської вихованості студентів вищого навчального закладу від динаміки рівня управління процесом громадянського виховання студентів.

Ключові слова: процес управління, управління, громадянське виховання, виховання, вищий навчальний заклад.